

**REPERTORIUL DE IARNĂ ÎN ÎNREGISTRĂRILE DE TEREN DIN ANII
1970: CONSERVARE ȘI ARHIVARE A FOLCLORULUI MUZICAL ÎN
CADRUL AMTAP**

**WINTER REPERTOIRE IN FIELD RECORDINGS FROM THE 1970S:
PRESERVATION AND ARCHIVING OF MUSICAL FOLKLORE WITHIN
AMTFA**

ECATERINA MIAUN¹⁰⁸

doctorandă,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0009-0001-5461-8725>

CZU 398.8(478):930.253

DOI <https://doi.org/10.55383/iadc2026.87>

Arhiva de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice cuprinde un fond documentar vast de folclor muzical, printre care și descrieri de obiceiuri și tradiții populare. Creațiile ciclului calendaristic reprezintă o componentă semnificativă, fiind detașate evident de creațiile folclorice specifice perioadei de iarnă. Prin complexitatea lor, atât la nivel literar cât și muzical, aceste manifestări folclorice oferă un material vast de analiză științifică, fiind relevante atât pentru cercetarea etnomuzicologică cât și pentru valorificarea lor în contexte educaționale și artistice contemporane.

¹⁰⁸ E-mail: miaun.ecaterina@gmail.com

Cuvinte-cheie: *arhiva de folclor AMTAP, elemente de patrimoniu, perioada de iarnă, conservare, valorificare*

The Folklore Archive of the Academy of Music, Theatre and Fine Arts comprises a vast documentary collection of musical folklore, including descriptions of popular customs and traditions. The creations of the calendar cycle represent a significant component, being particularly highlighted by the folkloric works specific to the winter season. Due to their complexity, both at the literary and musical levels, these folkloric manifestations provide a broad field for scholarly analysis, being relevant both for ethnomusicological research and for their valorization in contemporary educational and artistic contexts.

Keywords: *AMTAP Folklore archive, heritage elements, winter period, conservation, valorization*

Introducere

Cercetarea folclorului muzical reprezintă un domeniu fundamental al etnomuzicologiei, având drept scop documentarea, analiza și conservarea expresiilor sonore tradiționale, transmise în mod preponderent pe cale orală. Aceasta acordă o importanță fundamentală recuperării și reevaluării documentelor sonore din arhivă, considerate piloni identitari ai patrimoniului imaterial. Metodele de cercetare utilizate în studiul folclorului muzical s-au conturat în timp în jurul cercetării de teren, considerată fundamentală pentru etnomuzicologie. Aceasta presupune observarea directă a fenomenului muzical în mediul său autentic, înregistrarea performanțelor și interacțiunea cu purtătorii tradiției. După cum subliniază Constantin Brăiloiu, „nu există folclor viu în afara contextului său de manifestare, iar cercetătorul trebuie să surprindă tocmai această unitate dintre muzică și viață” (3 p. 67). Prin urmare, cercetarea de teren nu se limitează la colectarea de materiale, ci implică o înțelegere profundă a funcțiilor sociale și culturale ale muzicii.

Importanța arhivelor sonore depășește dimensiunea documentară, acestea constituind surse esențiale pentru reinterpretarea și revitalizarea tradițiilor. Ele permit reconstituirea unor practici dispărute sau transformate și oferă o bază solidă pentru studii comparative. În acest sens, arhiva nu este doar un spațiu de conservare, ci și unul de reactivare culturală.

Așadar, arhiva de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice reprezintă un depozit inestimabil de memorie culturală, conservând straturi arhaice ale spiritualității populare care în timp suferă schimbări ireversibile sau dispar din practica vie. Datorită înființării cabinetului de folclor la Conservatorul Moldovenesc de Stat din Chișinău, în prezent AMTAP, la începuturile anului 1945 a început procesul de desfășurare a cercetărilor de teren, executate de profesori și studenți. Aceștia vizitau diferite localități pentru a colecta și a documenta materiale folclorice. Fondurile arhivistice ale acestei instituții includ un număr considerabil de înregistrări de teren realizate de cercetători, profesori și studenți, care au participat la expedițiile etnografice în

diverse zone ale Republicii Moldova. Metodologia cercetării de teren presupunea o abordare interdisciplinară, combinând observația directă, interviul cu informatorii, înregistrarea audio. Cercetătorul nu era doar un simplu colector de material, ci un mediator între tradiție și documentare, fiind responsabil de acuratețea datelor culese. După Béla Bartók, cercetarea muzicii populare trebuie să includă atât analiza materialului sonor cât și contextul în care acesta este produs [1].

Cercetarea materialelor din arhiva de folclor a AMTAP nu reprezintă un simplu demers de inventariere, ci o investigație critică asupra genezei și permanenței structurilor muzicale tradiționale. Acestea permit stabilirea liniei evolutive a repertoriului de iarnă, servind drept etalon pentru analizele comparative între creațiile și manifestările folclorice din diferite decenii. Prin această abordare diacronică pot fi identificate procesele de contaminare, simplificare sau, dimpotrivă, de rezistență a anumitor arhetipuri melodice și ritmice în fața presiunii culturii de masă. Metoda cercetării de teren s-a impus ca instrument esențial în studiul folclorului muzical, întrucât permite surprinderea performanței în contextul său natural, oferind informații relevante despre stilul interpretativ, particularitățile regionale, funcția socială a repertoriului, poziția persoanei intervievate față de aceste manifestări.

Un aspect esențial al valorificării patrimoniului muzical tradițional îl constituie elaborarea colecțiilor de folclor pe baza materialelor din arhivă. Înregistrările de teren, odată transcrise, analizate și sistematizate au stat la baza unor culegeri reprezentative, contribuind la fixarea și transmiterea repertoriului în forme accesibile mediului academic și artistic. În mod deosebit menționăm colecția *Și cânt codrului cu drag* (1987), semnată de I. Mironenco. Printre alte culegeri redactate pe baza înregistrărilor din arhiva de folclor sunt: *Doine, Cântece, Jocuri* (1972); *Leru-i ler* (1986) și *Romanțe și cântece de lume* (1990) de G. Ciaicovschi-Mereșanu; *Ca la noi în sat* (1981), *Cucușor cu pană sură* (1988) de C. Rusnac; *Busuioc, floare cătată* (1982) de E. Florea [2]. Aceste colecții nu reprezintă simple reproduceri ale materialului brut, ci rezultate ale unui proces riguros de selecție și analiză, reflectând atât diversitatea regională cât și particularitățile stilistice ale tradiției muzicale, facilitând totodată integrarea repertoriului tradițional în circuitul științific și educațional.

Expediții și materiale din anii 1970

În cadrul acestui vast patrimoniu repertoriul de iarnă ocupă un loc distinct, datorită complexității sale funcționale și simbolice, fiind integrat în ciclul sărbătorilor calendaristice și în viața comunităților tradiționale. Colindele, urăturile, jocurile cu măști zoomorfe și antropomorfe și alte manifestări muzical-rituale nu constituie doar forme artistice, ci și „expresii ale unei

mentalități colective, reflectând structuri arhaice de gândire și organizare socială” [3 p. 52]. În a doua jumătate a secolului al XX-lea, în special în anii 1970, cercetările de teren au cunoscut o intensificare semnificativă.

În expediția de teren din anul 1970 echipele de cercetători au investigat un repertoriu divers de creații folclorice calendaristice, cuprinzând colinde, urături, cântece de stea, producții teatralizate și alte obiceiuri tradiționale din localitățile Republicii Moldova, interpretate vocal, instrumental, vocal-instrumental, dar și rostite. În total s-au colectat 40 creații din repertoriul calendaristic de iarnă. Cea mai bogată localitate în înregistrări adunate din repertoriul de iarnă este satul Manta, raionul Cahul. Această localitate a fost investigată de mai mulți cercetători. Gleb Ciaicovschi- Mereșanu împreună cu Cojocari A., Popovciuc S. și Moraru S. colectează colindele *În orașul Vișlai, Sculați, sculați și Doamnili*, interpretate de Arseni Ana, născută în anul 1890. Vârsta interpretei la acel moment ne permite să vorbim despre autenticitatea lucrărilor înregistrate, care oferă o perspectivă diacronică de cunoaștere a perpetuării tradițiilor. Folcloristul Andrei Tamazlăcaru, alături de cei menționați mai sus, a contribuit semnificativ la investigarea patrimoniului cultural din satul Manta, raionul Cahul. El a coordonat înregistrarea mai multor creații de folclor calendaristic, printre care se numără colinde și urături specifice zonei, cum ar fi trei colinde, două dintre ele (*Sculați, sculați, boieri mari și Dinaintea cestor curți*) sunt în interpretarea Domnicăi Furnică, născută în anul 1913, iar cealaltă (*Dinaintea cestor curți*) este interpretată de Broască Vasile Paramon, anul nașterii 1908. În aceeași localitate, o altă urătură și colinda – *Du-te, Adame*, a fost înregistrată de Onea S., în execuția unei colportoare în vârstă de 47 ani, Lemnari Teodora. O altă localitate cercetată din raionul Cahul este satul Colibași. Acțiunea a fost coordonată de Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, asistată de Cojocari A., Popovciuc S. și Moraru S. Printre creațiile documentate se numără trei urături rostite de informatori diferiți: Corjan Dumitru, născut în 1959, Hodinitu Ion, anul nașterii 1958, și Croitoru Ilie, născut în anul 1955; două colinde de stea, în interpretarea lui Corjan Dumitru, născut în 1959 și Comalic Elena, anul nașterii 1957; și o colindă laică: *La lină fântână*, executată de Dolganiuc Gheorghe, născut în anul 1899. Această piesă cu rădăcini adânci în tradiția locală (din consemnările informatorilor) aduce un omagiu moștenirii culturale transmise din generație în generație. O altă variantă a acestei colinde, culese în aceeași localitate, a fost înregistrată de Andrei Tamazlăcaru, în interpretarea Alexandrei Roșca, născută în 1925.

În localitatea Delacău, raionul Anenii Noi, colportoarea Melenciuc Elena, născută în anul 1958, și alți locuitori ai satului, precum Melenciuc Petru, născut în anul 1956, Ogorodnic Axenia, anul nașterii 1910, Reveneală Grigore, născut în 1907, au oferit înregistrarea valoroaselor materiale de folclor calendaristic, cântece de stea și colinde laice, printre care *Florile dalbe, Trei*

crai, Mândru soare s-a ivit, Of, Adame, ce-ai lucrat, Colindeț, de asemenea, și a unor urări rostite – *Crească grâiele, mălaiele, Chiraleisa*, înregistrate de Gleb Ciaicovschi-Mereșanu și Cojocaru Adela. Alte colinde au fost culese în satul Tătăraști, raionul Strășeni, de către cercetătorii Andrei Tamazlăcaru și Constantin Rusnac. Printre materialele documentate evidențiem cântecele de stea *Azi Hristos când s-a născut*, în interpretarea lui Țârdea Ivan, născut în anul 1934, *Trei crai*, cântat de Cucereanu Liuba, anul nașterii 1934, *Cana Galilei* – Mârzenco Vladimir, născut 1921, *Sus la poarta raiului* – Ciocieri Ecaterina, 1929, și colinda laică *Sculați, sculați, boieri mari*, interpretată de Popa Ioana, anul nașterii 1929.

Printre alte expediții din anul 1970 menționăm pe cea din satul Fundul Galbenei, raionul Hâncești, investigat de Andrei Tamazlăcaru, care înregistrează două colinde și *Steaua*, în interpretarea aceluiași colportor, Balan Grigore Teodor, născut în anul 1924. În satul Grăsenii Vechi, raionul Ungheni, s-a înregistrată colinda *Sculați, sculați, boieri mari*, fiind cântată de Istrati Pelaghia, născută în anul 1895, culeasă de același cercetător. În Mereșeni, raionul Hâncești, G. Ciaicovschi-Mereșanu și A. Cojocari au înregistrat o urătură, rostită de Rusu Serghei, născut în anul 1914; *Aho, cu seara lui Sfântul Vasile*, rostită de Tacu Vera, anul nașterii 1953, și colinda *Sculați, sculați, boieri mari*, în interpretarea Valentinei Beșliu, născută în anul 1950. În localitatea Drepcăuți, raionul Briceni, G. Ciaicovschi Mereșanu, A. Cojocari și A. Corjan înregistrează o reprezentație teatralizată, *Ceata lui Bujor* (participă Cușnir Vasile, Gumeniuc Ina, Cobzari Victor, Calendar Victor, Checiu Nicolae, Iațcun Ion, Rusnac Raisa, Gajos Mihai, Văcăriță Victor, Gorda Tudor). C. Rusnac și V. Vichilu înregistrează în Trebisăuți, raionul Briceni, colinda *Filimonu dempărat*, în interpretarea lui Buțco Terentii, născut în anul 1913, în localitatea, Mahala raionul Noua Suliță, regiunea Cernăuți, se înregistrează urătura *Scoală, scoală, bade Vasile*, rostită de Volghin Ivan, născut în anul 1903, și culeasă de A. Tamazlăcaru și L. Lenscaia. În satul Vadul lui Isac, raionul Cahul, Gleb Ciaicovschi-Mereșanu a înregistrat *Capra*, în interpretarea lui Bețivu Vasile, născut în anul 1948.

Astfel, anul 1970 a fost un an plin de activitate pentru cercetătorii tradiției populare, care, prin eforturile lor, au reușit să adune aceste comori ale patrimoniului cultural imaterial și să le depoziteze în arhiva de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, pe atunci Conservatorul de stat *Gavriil Musicescu*.

Concluzii

Analiza expedițiilor de teren desfășurate în anii 1970 evidențiază rolul esențial al acestora în arhivarea și conservarea patrimoniului muzical tradițional, în special a repertoriului de iarnă, care constituie unul dintre cele mai complexe și semnificative segmente ale tradiției muzicale orale.

Materialele colectate în cadrul acestor expediții, colinde, atât laice cât și religioase, producții teatralizate, cât și creații rostite, cum ar fi hăituri, urături, plugușoare formează un corpus documentar de o valoare științifică deosebită. Importanța acestor materiale rezidă în faptul că repertoriul de iarnă reprezintă unul dintre cele mai stabile, dar și cele mai bogate straturi ale folclorului muzical, în care se concentrează atât funcții rituale cât și expresii artistice de mare semnificație și diversitate. Arhivarea și valorificarea acestor înregistrări permit nu doar protejarea unei moșteniri culturale, ci și înțelegerea mecanismelor de funcționare ale tradiției în dinamica sa internă. O cercetare ulterioară a acestor înregistrări ne va permite evidențierea relației strânse dintre muzică, text și context, oferind o perspectivă integrată asupra modului în care tradiția era trăită și transmisă. În acest sens, repertoriul de iarnă nu poate fi înțeles doar ca un ansamblu de creații muzicale, ci ca un sistem complex de comunicare culturală, cu funcții sociale, magico-rituale și identitare.

Așadar, materialele din repertoriul de iarnă, colectate în anii 1970 și păstrate în arhiva de folclor a AMTAP, constituie un reper fundamental pentru cercetarea etnomuzicologică. Ele oferă o imagine autentică asupra practicilor muzicale tradiționale și rămân o sursă indispensabilă pentru studiul, interpretarea și revitalizarea patrimoniului muzical imaterial.

Referințe bibliografice

1. BARTÓK, Bella. *Scrieri mărunte despre muzica populară românească*. Adunate și traduse de Constantin BRĂILOIU. București: Grafoart, 1937.
2. BUNEA, Diana și Svetlana BADRAJAN. Apariții editoriale: primele cinci volume ale registrelor Arhivei de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. In: *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2021, nr. 2 (39), pp. 8–16. ISSN 2345-1408.
3. BRĂILOIU, Constantin. *Opere*. Vol. 1. București: Editura Muzicală, 1984.